

ПРИЧИНИ ТА ОСНОВНІ ФАКТОРИ ВИНИКНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Мар'яна Коваль

Ст. Львівського університету бізнесу та права
Науковий керівник – Бунда О.М.

У статті з'ясовано причини та основні фактори виникнення економічної кризи та шляхи її подолання.

Ключові слова: інфляційний вибух, економічні трансформації, облігаційні фонди, акції, облігації.

Роки 2008 – поч. 2009 виявилися для економіки України досить бурхливими. Не встиг уряд рапортувати про подолання інфляційного вибуху, як нові явища макрофінансової нестабільності знову створили підґрунтя для занепокоєння пересічних громадян та політиків, негативних очікувань суб'єктів ринку. Вересень та, особливо, жовтень минулого року, позначилися комплексом тривожних негативних тенденцій: затяжним падінням фондового ринку, раптовим глибоким «провалом» курсу гривні, ажіотажним попитом вкладників банків та наростанням проблем комерційних банків з ліквідністю.

Україна перебуває під негативним впливом зовнішніх факторів, насамперед економічних процесів, які відбуваються в Росії, через тісну прив'язку до енергопостачання з цієї країни. По суті, в Україні склалася ненормальна, однобока структура постачання енергоносіїв, яку, на жаль, за роки незалежності нам не вдалося змінити.

Економічна криза в Україні спричиняється також повільним та непослідовним проведенням економічних трансформацій. Конкретним механізмом виходу із стану рецесії є проведення курсу жорсткої монетарної політики, підтримуваного Президентом України Л. Кучмою та Національним банком.

Українські економісти розглядають фінансову кризу в двох аспектах:

- як наслідок світової фінансової кризи;
- як наслідок внутрішніх економічних і політичних суперечностей.

Низка несприятливих зовнішніх чинників (фінансовий обвал в Росії, світова фінансова криза, а також девальвація гривні) призвели до

знецінення основного капіталу та коливання цін на нафту, бензин, інші енергопродукти. А оскільки Україна вже є складовою світового господарства, то, природно, були порушені цінові пропорції, які пов'язують Україну з цим господарством. Це завдало серйозних збитків економічному розвитку загалом, порушило процес економічної стабілізації, спричинило до спаду валового національного продукту.

Тому одним із виходів з цієї ситуації є проведення державних реформ, але подальше зволікання з ними та зростання економічної нестабільності призвело до різкого падіння курсу гривні, значної інфляції та швидкого зниження життєвого рівня вже наприкінці 2008 року. Наслідком цього буде загострення політичної нестабільності та перебіг подій, подібний до тих, що були у Болгарії, чи в Індонезії.

Учасники засідання Європарламенту констатували, що безпосередньою причиною світової фінансової кризи є надмірно ризиковані операції комерційних банків і відсутність належного ефективного контролю за ними з боку центральних банків та урядів різних країн, передусім США. На жаль, у тому числі в Україні.

Вкладення в інвестиційні фонди досягли точки безглуздості. Дохід від облігацій буде «з'їдено» інфляцією та курсовими коливаннями. Глибше від усього впали фонди акцій. Їхні керуючі до останнього моменту сподівалися, що на ринок повернуться гроші, і відбудеться зліт прибутковості.

Акції коли-небудь виростуть, але купувати їх сьогодні немає сенсу. За тими ж цінами, якщо не нижче, вони будуть доступні ще мінімум у липні. А якщо справдяться песимістичні прогнози, то можна буде купувати акції за тими ж цінами ще 2010 року.

Лише облігаційні фонди принесли своїм вкладникам прибуток – приблизно до 30% річних. Але і це не можна назвати успіхом.

По-перше, з кінця минулого року існує реальна небезпека масових дефолтів підприємств, що випустити облігації. З загальної впевненості, що панує на ринку, основна хвиля невиплат і банкрутств ще попереду.

По-друге, за підсумками 2008 року девальвація привела до обезцінення гривні на 60%, а інфляція «з'їла» купівельну спроможність зароблених грошей.

На фоні таких «успіхів», в кінці минулого року інвестиційні компанії жили надією на майбутнє.

- «Особливістю цієї кризи стало те, що практично всі економічні показники показують негативний результат. Але, разом з тим,

зростає їх потенційна прибутковість. Так уже зараз можна купити облігації хороших емітентів дохідністю 25 – 30%. Акції у довгостроковому горизонті мають також прекрасні перспективи», – говорив ще у листопаді минулого року фінансовий аналітик Parex Asset Management Ukraine Ігор Савчук.

Важливим комплексом заходів щодо подолання економічної кризи є створення в економіці мотиваційного механізму піднесення виробництва.

Його головною метою є: **по-перше**, створення умов рівності прав різних сфер економічної діяльності при певному пріоритеті виробничої діяльності на період виходу з кризи; **по-друге**, мотиваційний механізм має створювати умови для забезпечення вигідності збільшення маси прибутку (доходу) головним чином не за рахунок підвищення його норми, а в результаті розширення обсягу виробництва і реалізації товарів та послуг; **по-третє**, сюди слід віднести створення пільгового режиму для прямих вітчизняних та зарубіжних інвестицій безпосередньо у виробничу сферу в поєднанні з фінансово-кредитною політикою та виробничою діяльністю за критерієм – мінімальний строк подолання кризи виробництва.

Головним чинником мотиваційного механізму має бути вдосконалена система оподаткування з активною стимулюючою та регулюючою функціями.

В цілому слід зазначити, що перелічені заходи подолання кризи виробничої сфери, безумовно, не охоплюють увесь спектр антикризових чинників, тому що нагромаджений комплекс проблем є надто складною системою.

Необхідними умовами подолання економічної кризи в Україні є об'єднання зусиль держорганів і бізнесових структур для посилення розвитку національного виробника, підвищення ВВП, стабілізація курсу гривні тощо.

Висновок. Отже, фінансова криза в Україні характеризується насамперед ослабленням (а часто й розривом) узгоджених зв'язків між найважливішими елементами фінансової системи держави, хронічною незбалансованістю бюджетних доходів і видатків, лавиноподібним зростанням державної заборгованості, нераціональною структурою бюджетних витрат, неоптимальним рівнем податкових вилучень для формування бюджетів усіх рівнів.

Основними напрямками подолання фінансової кризи може бути зокрема: запровадження жорсткого режиму економії щодо витрачання бюджетних коштів, передусім на управління, оборону, фінансування збиткових і низькорентабельних виробництв, різні види дотацій;

визначення доцільності фінансування деяких соціальних витрат; зменшення обсягів фінансових запозичень для покриття дефіциту державного бюджету; вдосконалення інструментів залучення до інвестиційної сфери особистих накопичень населення; забезпечення фінансової підтримки малого бізнесу й посилення відповідальності суб'єктів господарювання за дотримання вимог податкового законодавства; оптимізація рівня податкових вилучень до бюджету.

Література:

1. Сайт КМУ, повідомлення Пресс-служби, 16 березня 2001.
2. Газета «День» №209, вівторок, 18 листопада 2008.
3. Бурбело, О.А. Детінізація економіки: організаційно-правові проблеми: Монографія О.А. Бурбело, М.М. Калашніков. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2008. – 191с.
4. Мазур І.І. Детінізація економіки в трансформаційних суспільствах : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук / І.І. Мазур. – 440 с.
5. Мазур І. І. Детінізація економіки України: теорія та практика. Монографія / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 239 с.